

Kalatalouden toimialakatsaus vuonna 2010

Heidi Pokki, Jari Setälä ja Pekka Korhonen

RIISTA - JA KALATALOUS — SELVITYKSIÄ

14/2010

RIISTA- JA KALATALOUS

S E L V I T Y K S I Ä

1 4 / 2 0 1 0

Kalatalouden toimialakatsaus vuonna 2010

Heidi Pokki, Jari Setälä ja Pekka Korhonen

Julkaisija:
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Helsinki 2010

Kannen kuvat: Markku Saiha, Taija Pöntinen, Jukka Salmi / Plugi Oy

Julkaisujen myynti:
www.rktl.fi/julkaisut
www.juvenes.fi/verkkokauppa

Pdf-julkaisu verkossa:
<http://www.rktl.fi/julkaisut/>

ISBN 978-951-776-783-5 (Painettu)
ISBN 978-951-776-784-2 (Verkkojulkaisu)

ISSN 1796-8887 (Painettu)
ISSN 1796-8895 (Verkkojulkaisu)

Painopaikka: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Sisällys

Tiivistelmä	4
Sammandrag	5
Abstract	6
1. Kalatalouden kasvu hidastui edelleen	7
2. Rannikkokalastajien tulos parani	9
3. Kalankasvatyrytysten kannattavuus heikkeni	11
4. Jalostuksen kannattavuus parani	13
5. Kalatukkukaupan kannattavuus kohtuullinen	15
6. Kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan tulos edelleen heikko	17
7. Laatuseloste	18
7.1. Aineisto ja menetelmät	18
7.2. Tulosten luotettavuus	19
Viitteet	20
Liitteet	21

Tiivistelmä

Kalatalouden toimialakatsauksessa kuvataan suomalaisen merikalastuksen, vesiviljelyn, kalan jalostuksen, kalatukkukaupan ja kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan taloudellista tilaa. Katsaus perustuu viimeisimpiin kalatalouden yritysten tilasto-, barometri- ja tilinpäätöstietoihin.

Vuonna 2008 Suomen kalataloussektorilla toimi 793 sellaista yritystä, joiden liikevaihto ylitti 9 838 euroa vuodessa. Yritysten kokonaistuotot olivat lähes 584 miljoonaa euroa. Kalatalouden tuottama jalostusarvo oli 119 miljoonaa euroa ja yritysten työllistävyys oli noin 2400 henkilötyövuotta. Yli puolet yrityksistä oli alkutuotannon yrityksiä. Suurin osa tuotoista syntyi jalostuksen ja kaupan toimialoilla, jotka myös työllistivät eniten.

Kalatalouden pitkään jatkunut kasvu hidastui edelleen vuonna 2008. Kalan kysyntä lisääntyi vielä vientimarkkinoilla. Kotimarkkinoilla kysyntä säilyi vuoden 2007 tasolla. Silakan ja kilohailin myynti Viroon ja Tanskaan lisääntyi huomattavasti.

Vuonna 2008 kalastuksen kannattavuus parani hieman. Kalankasvatusyritysten kannattavuus sen sijaan heikkeni. Kalanjalostuksen tuotot kasvoivat ja kalanjalostusyritysten kannattavuus parani. Myös jalostuksen työllistävyys kasvoi. Tukkukaupan tuotot vähenivät ja kannattavuus heikkeni. Vähittäiskaupalle vuosi oli heikko.

Vuonna 2009 kalatalouden kehitys elpyi hieman. Ulkomaan kauppa vilkastui edellisvuodesta ja kalatalouden tulos oli kaiken kaikkiaan vuotta 2008 parempi. Yrittäjät katsoivat vuoden 2010 alussa tulevaisuuteen aikaisempaa myönteisemmin.

Asiasanat: kalanjalostus, kalan vähittäiskauppa, kalastus, kalatalous, kalatukkukauppa, taloudellinen analyysi, toimialakatsaus, vesiviljely,

Pokki, H., Setälä, J. & Korhonen, P. 2010. Kalatalouden toimialakatsaus vuonna 2010. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä* 14/2010. 26 s.

Sammandrag

I den fiskeriekonomiska översikten beskrivs det ekonomiska tillståndet hos det finländska havsfisket, vattenbruket, fiskförädlingen, fiskpartihandeln och den detaljhandel som är specialiserad på fisk. Översikten är baserad på de senaste statistik-, barometer-, och bokslutsuppgifterna från företagen i fiskeribranschen.

År 2008 verkade 793 företag inom fiskerisektorn i Finland vars omsättning överskred 9 838 euro per år. Företagens sammanlagda intäkter uppgick till närmare 584 miljoner euro. Det förädlingsvärde som producerades inom fiskeribranschen uppgick till 119 miljoner euro, och företagen sysselsatte motsvarande cirka 2 400 årsverken. Över hälften av företagen verkade inom primärproduktionen. Största delen av intäkterna hänförde sig till förädling och affärsverksamhet, där också de flesta var sysselsatta.

Tillväxten inom fiskerinäringen, som har pågått under en längre tid, fortsatte att mattas av under 2008. Efterfrågan på fisk fortsatte att öka på exportmarknaden. På hemmamarknaden låg efterfrågan på samma nivå som 2007. Försäljningen av strömming och vassbuk till Estland och Danmark ökade märkbart.

År 2008 förbättrades fiskets lönsamhet något. Däremot sjönk lönsamheten för fiskodlingsföretagen. Intäkterna för fiskförädlingsverksamheten ökade och lönsamheten för fiskförädlingsföretagen förbättrades. Det skapades även nya arbetsplatser inom fiskförädlingen. Partihandeln intäkter minskade och lönsamheten sjönk. Det var ett svagt år för detaljhandeln.

Under 2009 skedde en återhämtning inom fiskerinäringen. Det skedde ett uppsving i utrikeshandeln jämfört med föregående år, och det sammantagna resultatet för fiskerinäringen förbättrades jämfört med 2008. Företagarnas framtidsutsikter var mer optimistiska i början av 2010 än tidigare.

Nyckelord: detaljhandel, fisk, fiske, fiskeriekonomi, fiskförädling, partihandel, vattenbruk

Pokki, H., Setälä, J. & Korhonen, P. 2010. Fiskeribranschens ekonomiska verksamhet år 2010. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä* 14/2010. 26 s.

Abstract

In this Fisheries Industry Report we present the economic outcome of fishing, aquaculture, fish processing, fish wholesale and retail trade sectors. The report is based on the latest statistics, surveys and accounts of fisheries sector enterprises.

In the Finnish fisheries sector in 2008 there were 793 enterprises which had a turnover above 9,838 euros; total turnover of the sector was 584 million euros. Industry value-added amounted to 119 million euros, and the sector employed about 2,400 employees measured as full-time equivalent. Over half of the enterprises operated in the primary production, while most of the turnover and employment was created in the processing and trade sectors.

The previously long-standing growth in the fisheries sector slowed down further in 2008. Demand for fish continued to grow in the export market, while in the domestic market remaining at the 2007 level. Sales of Baltic herring and sprat to Estonia and Denmark increased significantly.

Fishing industry profitability improved slightly in 2008, while that of fish farming decreased. Income from fish processing improved, as did the profitability of fish processing companies; employment in fish processing also demonstrated growth. The income of fish wholesalers was down on the previous year, with weakened profitability, and 2008 was poor for fish retailers.

There was a slight revival in the economic development of the fisheries sector in 2009. The export trade livened up and income from the fisheries sector on the whole exceeded that of 2008. At the beginning of 2010, future prospects for entrepreneurs in the fisheries sector were more positive than before.

Keywords: aquaculture, economic analysis, fisheries, fishing, fish processing, fish retail trade, fish wholesale trade, industry report

Pokki, H., Setälä, J. & Korhonen, P. 2010. Fisheries Industry Report 2010. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä* 14/2010. 26 p.

1. Kalatalouden kasvu hidastui edelleen

Vuonna 2008 Suomen kalataloussektorilla toimi 793 yritystä, joiden liikevaihto ylitti 9 838 euroa vuodessa. Yli puolet näistä yrityksistä oli alkutuotannon pienyrityksiä (kuva 1). Sektorin kokonaistuotot olivat 584 miljoonaa euroa, josta jalostuksen ja kalakaupan osuus oli yli 85 % (liite 1). Kalakauppa ja jalostus olivat keskittyneitä (liite 2). Kalatalouden tuottama jalostusarvo oli 119 miljoonaa euroa. Kalatalouden työllistävyys oli noin 2400 henkilötyövuotta. Niistä jalostuksen ja kaupan osuus oli yli 70 % (kuva 2).

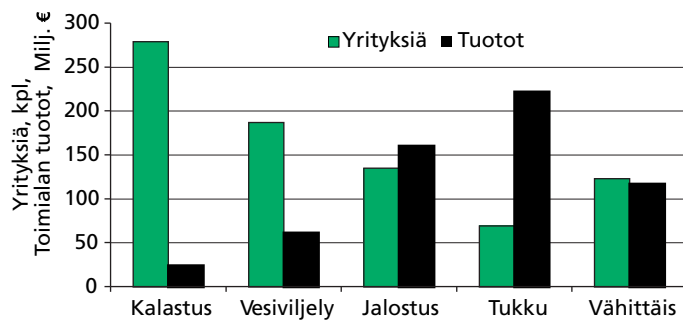
Vuonna 2008 kalatalouden tuotot vastasivat vuotta 2007. Kalanjalostuksen ja kaupan yhteenlasketut tuotot ovat viimeisen vuosikymmenen aikana lähes kaksinkertaistuneet (kuva 3). Kalatuotteiden kysyntä on pitkään lisääntynyt niin kotimarkkinoilla kuin viennissä. Kotimarkkinoilla kaupan ja jalostuksen kasvu on perustunut tuotuun kalaan, koska kotimainen tuotanto ei riitä vastaamaan kysyntään. Viennistä pääosa on ollut silakkaa ja kilohailia. Vuonna 2008 ulkomaan kauppa kasvoi edelleen.

Kalastuksen vuoden 2008 taloudellinen tulos oli vuotta 2007 parempi. Vuosi 2008 oli isoille vesiviljely-yrityksille kannattava, kun taas keskisuurten yritysten tulos heikkeni. Kalanjalostuksen tulos parani, mutta tukkukaupan tulos huonontui. Kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan tulos pysyi edelleen heikkona.

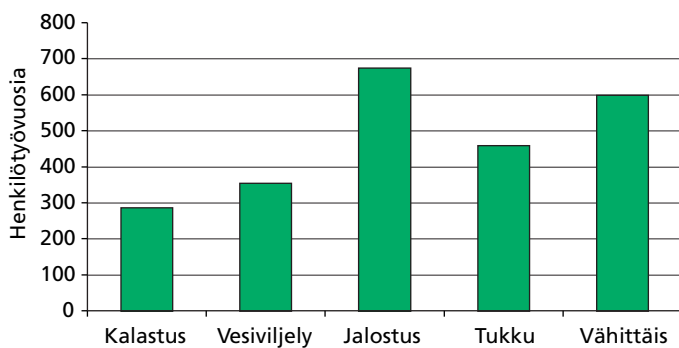
Kalatalouden kokonaistyöllistävyys kasvoi vuodesta 2007. Työpaikat lisääntyivät kalastuksessa ja kalanjalostuksessa.

Vuonna 2009 sekä tuonnin että viennin arvo kääntyi hienoiseen nousuun. Vuonna 2009 silakan hinnat pysyivät vakaina, mutta lohikalojen ja makean veden lajien hinnat nousivat.

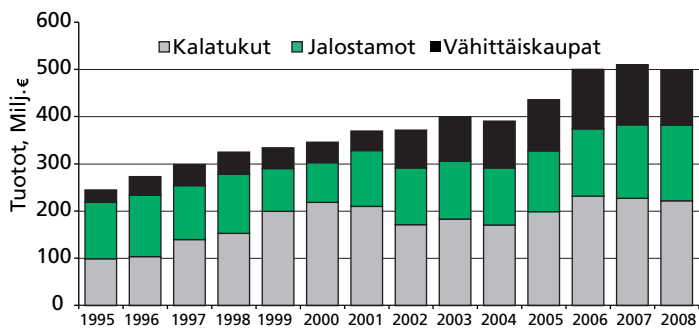
Kalatalousbarometrin mukaan vuoden 2009 taloudellinen tulos oli kalastusta lukuun ottamatta hieman vuotta 2008 parempi (Honkanen ym. 2010). Kalatalousyrittäjien tulevaisuuden odotukset vuodelle 2010 olivat aiempaa myönteisemmät.

Kuva 1. Kalatalouden toimialojen yritysten lukumäärät ja tuotot vuonna 2008.

Kuva 2. Kalatalouden toimialojen työllistävyys vuonna 2008 henkilötyövuosina.

Kuva 3. Kalan jalostuksen, tukkukaupan ja vähittäiskaupan yhteenlasketut reaali tuotot vuosina 1995–2008.

2. Rannikkokalastajien tulos parani

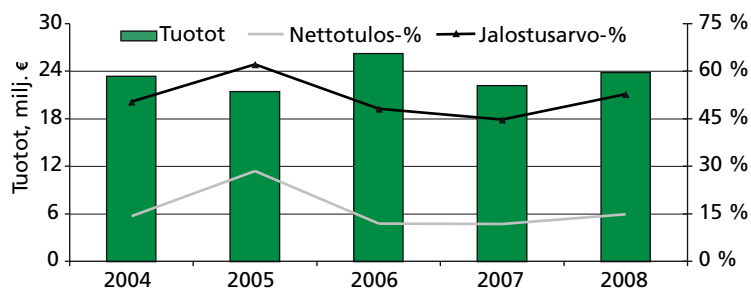
Vuonna 2008 merialueella toimi 279 aktiivista kalastusyristystä, joiden saaliin arvo oli vähintään 9 838 €/v (liite 3: taulukko 3.1). Niistä 235 kalasti rannikon lähellä ja loput olivat troolareita tai muita avomerikalastusyriytyksiä. Pienten troolikalastusyriytysten määrä väheni kolmanneksen vuodesta 2007. Yriytysten yhteenlasketut tuotot olivat noin 24 miljoonaa euroa ja yriytysten keskituotot noin 85 000 euroa.

Kalastusyriytysten kokonaistuotot kasvoivat vuodesta 2007 (kuva 4). Rannikkokalastusyriytysten tulos parani sietopalkkioiden vuoksi edellisvuodesta huomattavasti. Avomerikalastusyriytysten kannattavuus sen sijaan huononi muun muassa kasvaneiden polttoainekustannusten vuoksi.

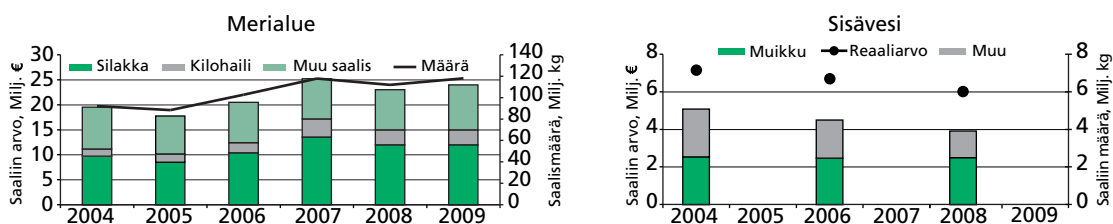
Vuonna 2009 suomalaiset ammattikalastajat pyydystivät Itämerestä 24 miljoonan euron arvosta kalaa (kuva 5). Merisaalis oli noin 118 miljoonaa kiloa. Saaliin määrä ja arvo kasvoivat vuodesta 2008. Silakan ja kilohailin osuus saaliista oli 96 %, mikä oli melkein kaksi kolmasosaa merisaaliin arvosta. Sisävesiltä pyydettiin noin 3,9 miljoonaa kiloa kalaa vuonna 2008. Sisävesisaaliin tuottaja-arvo oli 6 miljoonaa euroa. Siitä yli kaksi kolmasosaa oli muikkua.

Pääosa silakasta ja kilohailista käytetään turkiseläinten rehuksi. Suomalaiset kalastajat purkivat Ruotsiin ja Tanskaan edellisvuotta enemmän silakkaa ja kilohailia. Silakan ja kilohailin vienti Viroon kasvoi voimakkaasti. Silakan hinta pysyi suurin piirtein edellisvuoden tasolla. Lohen ja makean veden lajien hinnat nousivat.

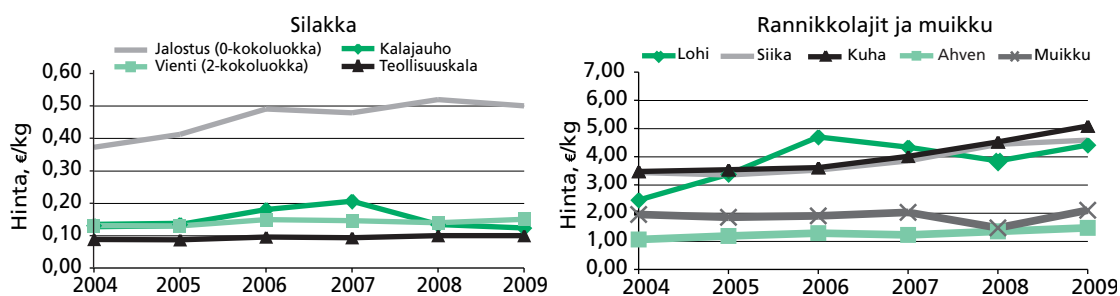
Vuoden 2010 alussa tehdyn barometritiedustelun perusteella sekä suurten että pienten kalastusyriytysten taloudellinen tila heikentyi hieman vuonna 2009 (Honkanen ym. 2010). Yriytykset uskoivat tilanteen jatkuvan ennallaan vuonna 2010.

Kuva 4. Kalastusyritysten tuottojen, jalostusarvon ja nettotuloksen reaalin kehitys vuosina 2004–2008.

Kuva 5. Ammattikalastajien saaliin reaaliarvon ja määrän (viiva) kehitys merellä ja sisävesillä vuosina 2004–2009 (RKTL 2010a, 2010b)

Kuva 6. Silakan sekä lohien, siian, kuhan, muikun ja ahvenen reaaliset tuottajahinnat vuosina 2004–2009 (RKTL 2010c.)

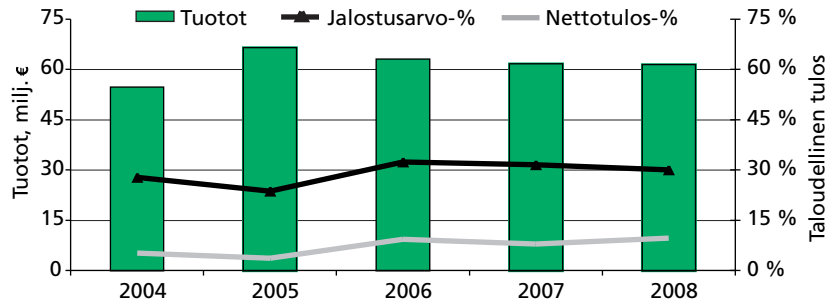
3. Kalankasvatusyritysten kannattavuus heikkeni

Vuonna 2008 Suomessa toimi 187 vesiviljely-yritystä, joiden liikevaihto oli vähintään 9 838 €/v (liite 3: taulukko 3.2). Yritysten yhteenlasketut tuotot olivat noin 62 miljoonaa euroa ja yritysten keskituotot noin 329 000 euroa. Kalankasvatuksen tuotot pysyivät vuoden 2007 tasolla, mutta toimialan kannattavuus (kuva 7) laski, koska keskiuurten yritysten tulos romahti tappiolliseksi. Suurten yritysten tulos pysyi hyvänä. Pienten yritysten tulos oli edellisvuotta selvästi parempi ja ne pystyivät vähentämään velkaantuneisuuttaan. Vesiviljely-yritysten nettoinvestoinnit vähenivät huomattavasti.

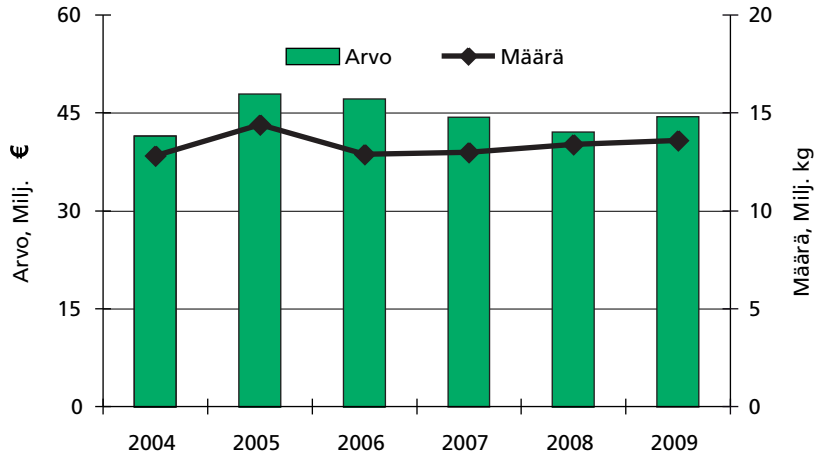
Vuonna 2009 Suomessa kasvatettiin noin 45 miljoonan euron arvosta ruokakalaa (kuva 8). Kokonaistuotanto nousi 13,6 miljoonaan kiloon (perkaamaton paino), minkä vuoksi tuotannon arvo kasvoi. Kirjoloihen hinta (kuva 9) oli hieman edellisvuotta korkeampi. Tuotannosta 12,7 miljoonaa kiloa oli kirjolohta ja 0,7 miljoonaa kiloa siikaa. Ruokakalaa kasvattavia yrityksiä oli 104, joista 60 % toimi merialueella. Yli 80 % ruokakalasta tuotettiin meressä.

Ruokakalan lisäksi vuonna 2009 tuotettiin noin 65 miljoonaa kalanpoikasta istutuksiin ja jatkoviljelyyn. Tästä määrästä kolmannes oli jatkokasvatettavia kirjolohenpoikasia. Kirjoloihen poikastuotannon arvo oli 10,2 miljoonaa euroa. Noin 40 % poikasista oli siikoja, joista pääosa käytettiin istutuksiin. Siianpoikasia tuotettiin edellisvuotta enemmän, mutta kirjolohen poikasia vähemmän. Muu tuotanto oli pääasiassa kuhia, lohia, taimenia ja harjuksia istutuksia varten. Ravun poikasia tuotettiin 54 000 kappaletta, josta noin kolme neljännessä oli täplärapuja.

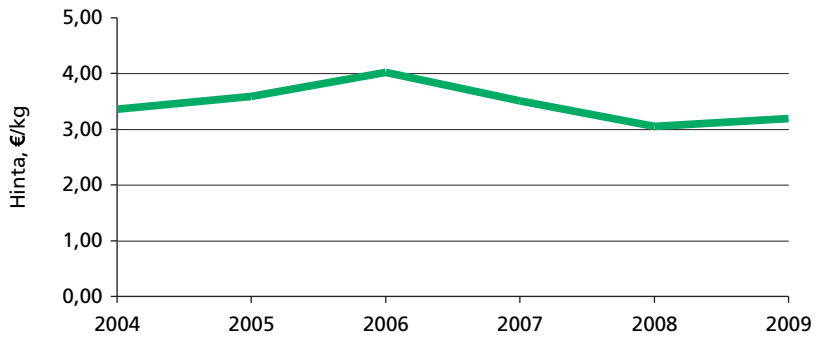
Vuoden 2010 alussa tehdyn barometritiedustelun perusteella kalankasvatusyritysten taloudellinen tila säilyi vuonna 2009 edellisvuoden tasolla (Honkanen ym. 2010). Kasvatusyritykset odottivat hienoista parannusta taloudelliseen kehitykseen vuonna 2010.

Kuva 7. Vesiviljely-yritysten tuottojen, jalostusarvon ja nettotuloksen reaalin kehitys vuosina 2004–2008.

Kuva 8. Kasvatetun ruokakalan tuotannon reaaliarvo ja tuotantomäärä vuosina 2004–2009 (RKTL 2010d).

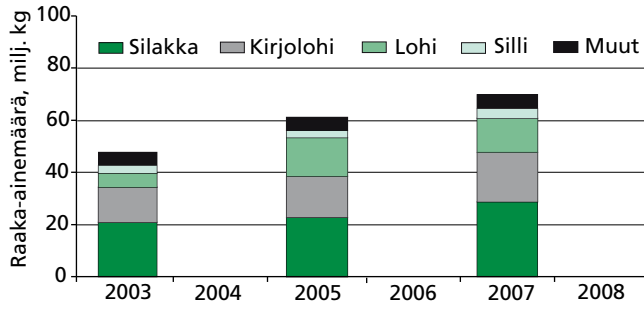
Kuva 9. Kirjolohjen reaalihinnan kehitys vuosina 2004–2009 (RKTL 2010e).

4. Jalostuksen kannattavuus parani

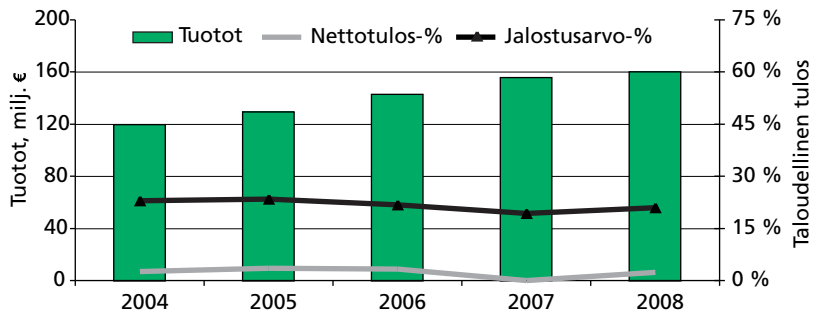
Kotimaassa jalostetun kalan määrä on lisääntynyt 1990-luvun alusta lähtien. Vuonna 2007 Suomessa jalostettiin runsas 74 miljoonaa kiloa kalaa (kuva 10). Silakkaa jalostettiin tällöin noin 30 miljoonaa kiloa. Siitä pääosa pakastettiin vientiä varten. Kotimarkkinoiden kannalta tärkeimmät lajit olivat kirjolohi ja lohi, joita jalostettiin runsas 34 miljoonaa kiloa. Silliä käytettiin säilyketuotannossa 5 miljoonaa kiloa. Siikaa jalostettiin yli 2 miljoonaa kiloa ja muikua vajaa miljoona kiloa.

Vuonna 2008 Suomessa toimi 135 kalanjalostusyriytystä, joiden liikevaihto oli vähintään 9 838 €/v (liite 3: taulukko 3.3). Liikevaihtorajan ylittäneitä jalostusyriytystä oli 8 % vähemmän kuin vuonna 2007. Kalanjalostuksen tuotot olivat noin 160 miljoonaa euroa ja yritysten keskituotot noin 1,2 miljoonaa euroa (kuva 11). Jalostusyriytysten työllistävyys kasvoi, koska isot yritykset lisäsivät henkilöstön määrää huomattavasti. Suurten yritysten kannattavuus parani ja keskisuurten heikkeni edellisvuodesta. Pienten yritysten tuotot vähenivät, mutta kannattavuus parani. Suurten ja pienten yritysten investoinnit vähenivät kun taas keskisuurten lisääntyivät. Toimialan vakavaraisuus pysyi entisellään.

Vuoden 2010 alussa tehdyn barometritiedustelun perusteella pienten jalostamoiden taloudellinen tila parani jossain määrin vuonna 2009, kun taas suuret yritykset arvelivat kehityksen pysyneen ennallaan. Sekä suuret että pienet yritykset uskoivat kehityksen jatkuvan suotuisana (Honkanen ym. 2010).

Kuva 10. Kalanjalostuksen raaka-ainemäärät vuosina 2003, 2005 ja 2007 (RKTL 2008).

Kuva 11. Kalanjalostusyritysten tuottojen, jalostusarvon ja nettotuloksen reaalin kehitys vuosina 2004–2008.

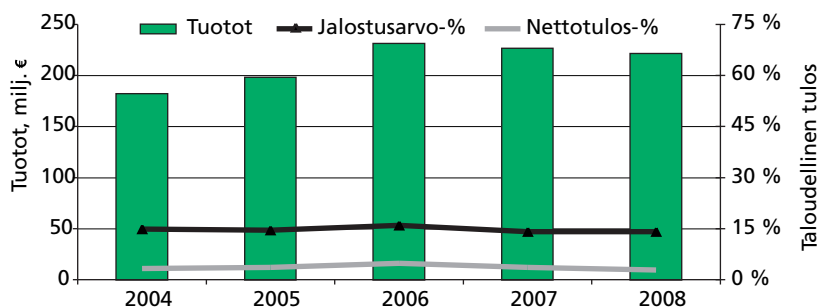
5. Kalatukkukaupan kannattavuus kohtuullinen

Vuonna 2008 Suomessa toimi 69 kalatukkuyritystä, joiden liikevaihto oli vähintään 9 838 €/v (liite 3: taulukko 3.4). Yritysten yhteenlasketut tuotot olivat 222 miljoonaa euroa ja yritysten keskituotot noin 3,2 miljoonaa euroa (kuva 12). Yritysten tuotot laskivat ja työllisyys väheni vuodesta 2007. Pienten ja keskisuurten kalatukkujen kannattavuus heikkeni edellisvuodesta huomattavasti. Myös suurten kalatukkujen kannattavuus heikkeni. Toimialan kannattavuus oli kuitenkin edelleen kohtuullinen. Isot ja keskisuuret tukut investoivat vähän enemmän kuin edellisvuonna, pienet kalatukut edellisvuotta huomattavasti vähemmän. Toimialan vakavaraisuus pysyi entisellään.

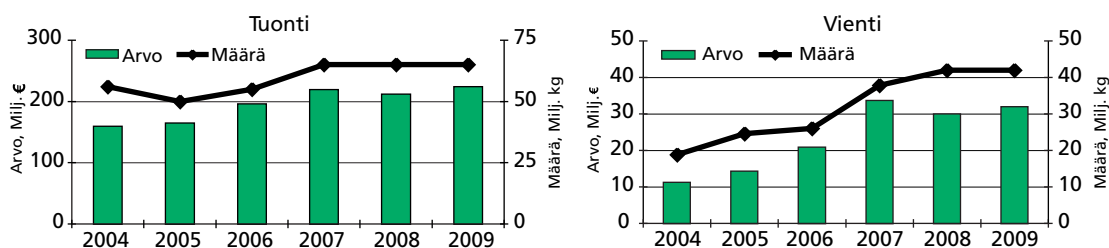
Vuonna 2009 Suomeen tuotiin 224 miljoonalla eurolla kalaa ja kalatuotteita elintarvikkeiksi (kuva 13). Kalaa tuotiin 65 miljoonaa kiloa, mikä on yhtä paljon kuin vuonna 2008. Tuonnin arvo kuitenkin kasvoi edellisvuodesta. Lohta tuotiin 76 miljoonalla eurolla noin 22 miljoonaa kiloa (kuva 14). Pääosa tuodusta kalasta jäi kotimarkkinoille. Tuodun kalan osuus oli noin kaksi kolmannesta kotimarkkinoilla myytävästä kalasta.

Elintarvikkeeksi tarkoitettun kalan ja kalatuotteiden viennin arvo oli 32 miljoonaa euroa ja viennin määrä 42 miljoonaa kiloa vuonna 2009. Yli puolet viennin määrästä oli silakkaa tai kilohailia. Elintarvikkeiden vienti kasvoi maltillisesti vuonna 2009. Erityisesti vienti Tanskaan ja Viroon lisääntyi. Myös kalavalmisteiden ja säilykkeiden vienti kasvoi kohtalaisesti.

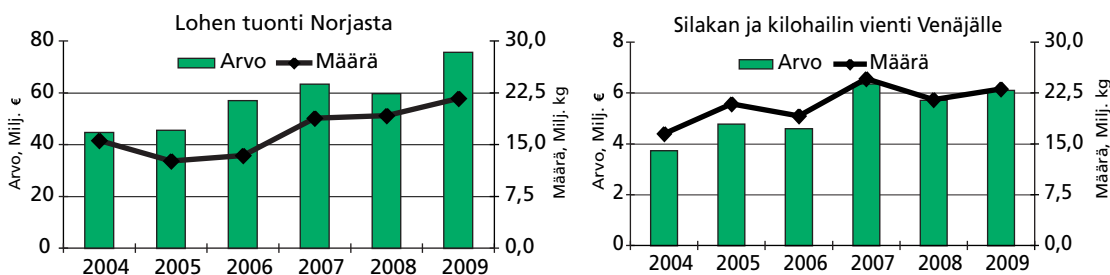
Vuoden 2010 alussa tehdyn barometritiedustelun perusteella kalatukkuyritysten taloudellinen kehitys oli vuonna 2009 edellisvuotta huomattavasti heikompi. Tulevaisuuteen suuret tukkukaupat suhtautuivat varsin myönteisesti, kun taas pienet tukkukaupat eivät odottaneet taloudelliseen tilanteeseen muutoksia (Honkanen ym. 2010). Yrittäjät uskoivat kalatuotteiden menekin hienoiseen kasvuun.

Kuva 12. Kalatukkuyritysten tuottojen, jalostusarvon ja nettotuloksen reaaliarvo vuosina 2004–2008.

Kuva 13. Ihmisravinnoksi käytettyjen äyriäisten ja kalatuotteiden tuonin ja viennin määrä ja reaaliarvo vuosina 2004–2009 (RKTL 2010e).

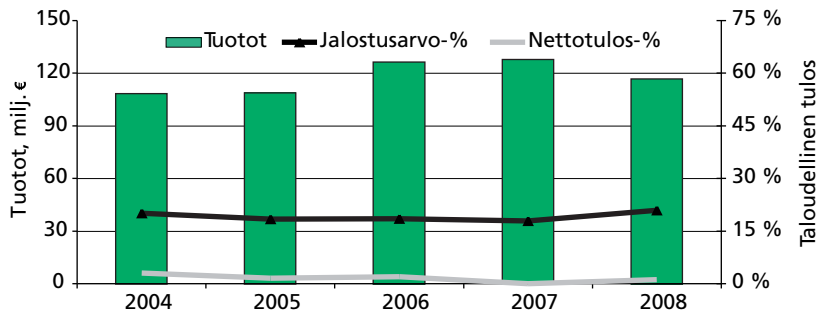

Kuva 14. Norjalaisen tuoreen lohien tuonin määrä ja reaaliarvo sekä Venäjälle viedyn silakan ja kilohailin määrä ja reaaliarvo vuosina 2004–2009 (RKTL 2010e).

6. Kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan tulos edelleen heikko

Vuonna 2008 Suomessa toimi 123 kalaan vähittäiskauppaan erikoistunutta yritystä, joiden liikevaihto oli vähintään 9 838 €/v (liite 3: taulukko 3.5). Yritysten yhteenlasketut tuotot olivat 117 miljoonaa euroa ja yritysten keskituotot 949 000 euroa (kuva 15). Suurten yritysten tulos oli edellisvuoden tapaan tappiollinen. Keskisuurten ja pienten yritysten tulos sen sijaan parani. Suurten ja pienten yritysten nettoinvestoinnit vähenivät, kun taas keskisuurten lisääntyivät. Toimialan vakavaraisuus parani.

Vuoden 2010 alussa tehdyn barometritiedustelun perusteella suurten yritysten taloudellinen tilanne oli vuonna 2009 aiempaa parempi, kun taas pienten yritysten tilanne säilyi ennallaan (Honkanen ym. 2010). Suurissa yrityksissä odotettiin suotuisan tilanteen jatkuvan ja pienissä yrityksissä tulevaisuuteen suhtauduttiin varovaisen odottavaisesti.

Kuva 15. Kalaan erikoistuneiden vähittäiskauppayritysten tuotot, jalostusarvo ja nettotulos vuosina 2004–2008.

7. Laatuseloste

Kalatalouden toimialakatsaus on viimeisimpiin kalatalouden yritysten tilasto-, barometri- ja tilinpäätöstietoihin perustuva katsaus suomalaisen merialueen ammattikalastuksen, vesiviljelyn, kalan jalostuksen, kalatukkukaupan ja kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan taloudellisesta tilasta.

Tässä laatuselosteessa kuvataan lyhyesti katsauksen tulosten ymmärtämisen kannalta tarpeelliset tiedot aineistoista ja menetelmistä. Tarkemmat kuvaukset ovat erillisissä tilasto-, barometri- tai toimialajulkaisuissa, jotka löytyvät Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (www.rktl.fi) tai Tilastokeskuksen (www.stat.fi/tup/toimialaraportti/index.html) Internet-sivuilta.

7.1 Aineisto ja menetelmät

Aineistona on käytetty Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen merialueen ammattikalastusta, vesiviljelyä, kalan jalostusta, ulkomaankauppaa ja kalan tuottajahintoja koskevia tilastoja (<http://www.rktl.fi/julkaisut/c/4/>). Tuoreimmat tilastotiedot koskevat yleensä katsauksen julkaisuvuotta edeltävää vuotta. Kalajalosteiden tuotantotilasto tehdään vain joka toinen vuosi. Nimellishinnat ja -arvot on elinkustannusindeksillä muunnettu reaalisiksi aikasarjan viimeisimmän vuoden hintatasoon.

Toimialaa ja yrityksiä koskevat taloudelliset tiedot perustuvat Tilastokeskuksen kalatalousyrityksiä koskeviin tilinpäätöstietoihin. Aikaisemmista vuosista poiketen rannikkokalastusta koskeva analyysi perustuu ammattikalastajien hylkeensietopalkkion tukihakemuksen yhteydessä toimittamiin tilinpäätöstietoihin. Tilinpäätöstiedot koskevat vain yrityksiä, joiden liikevaihto oli tarkasteluvuonna yli 9 838 €. Kalastusyritysten tuloraja laskettiin saaliin arvon perusteella. Kalatalousyrityksiä koskevat tilinpäätösaineisto on Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen käytettävissä vasta yritysten tilinpäätöstä seuraavana vuotena, minkä vuoksi tuoreimmat tilinpäätöstiedot koskevat sitä edellistä vuotta.

Tutkimuslaitos on tilinpäätösaineistojen pohjalta laskenut taloudelliset tunnusluvut kalatalouden toimialoille. Toimialat on kalastusta lukuun ottamatta edelleen jaettu kolmeen kokoluokkaan: isot yritykset (suurimmat 10 % yrityksistä), keskisuuret yritykset (suurimmat 40 % jäljelle jääneistä) ja pienet yritykset. Tästä perusrühmittelystä poiketen kalastusyritykset jaettiin suuriin (> 24 m) ja pieniin (< 24 m) troolareihin, muihin avomerikalastajiin ja rannikkokalastajiin.

Kalatalouden toimialojen laajuutta ja kannattavuutta kuvattiin liiketoiminnan tuotoilla, jalostusarvolla ja nettotuloksella.

Liiketoiminnan tuotot sisältävät liikevaihdon lisäksi liiketoiminnan muut tuotot kuten korvaukset ja vuokratuotot.

Jalostusarvolla tarkoitetaan toimialan tuottamaa arvonlisää. Jalostusarvo saadaan, kun tuotoista vähennetään aine- ja tarvikehankinnat, ulkopuoliset palvelut ja muut liiketoimintakulut kuin henkilöstökulut. Jalostusarvo sisältää kansantaloudelle lisäarvoa luovia eriä kuten palkat, pääomakulut, verot ja voiton. Jalostusarvoprosentti on jalostusarvon osuus tuotoista.

Nettotulos on kannattavuuden mittari, joka kertoo yrityksen tuloksen verojen jälkeen ennen satunnaisia tuottoja ja kuluja. Nettotulosprosentti on nettotuloksen osuus liiketoiminnan tuotoista.

Liitetaulukoissa esitetään myös toimialan nettoinvestointeja ja vakavaraisuutta koskevia tunnuslukuja.

Nettoinvestoinnit ovat toimialan aineelliset ja aineettomat investoinnit.

Vakavaraisuuden tunnusluvuista omavaraisuusaste kertoo missä määrin omaisuus on rahoitettu omalla pääomalla ja suhteellinen velkaantuneisuus puolestaan velkojen suhteen liikevaihtoon.

Kalatalouden toimialojen nykytilaa ja yrityksen taloudellisia näkymiä arvioidaan kalatalousbarometrin perusteella.

7.2 Tulosten luotettavuus

Yrityksen toimiala määritetään vuosittain liikevaihtoperusteisesti päätoimialan mukaan. Suurimmat yritykset toimivat usein useammalla toimialalla. Esimerkiksi ison kalankasvattajan päätoimiala voi olla kalatukkukauppa tai kalanjalostus. Monella kalastusyrityksellä on omaa jalostustoimintaa. Yritys voi olla tukku- tai jalostusyritys riippuen siitä, kuinka suuri osa myynnistä on minäkin vuonna omassa yrityksessä jalostettujen tuotteiden myyntiä. Useammalla toimialalla toimiva yritys saattaa siten joskus siirtyä toimialalta toiseen. Suurten yritysten siirtyminen voi vaikuttaa koko toimialan tulokseen.

Kalan vähittäiskauppaa koskeva toimiala kattaa vain kalan vähittäiskauppaan erikoistuneet liikkeet. Pääosa kalasta myydään kuluttajille kuitenkin markettien kalatiskien kautta. Markettien myynti kuuluu kalan vähittäiskaupan toimialaan vain siinä tapauksessa, jos kalatiskijä hoitaa kalan vähittäiskauppaa päätoimialanaan harjoittava yritys. Kalan vähittäiskauppatoimialan tuotot olivat pienemmät kuin kalanjalostus- tai kalatukkukauppatoimialan tuotot, vaikka todellisuudessa vähittäiskaupan liikevaihdon tulisi olla suurempi kuin näiden kummankin väliportaan yhteenlaskettu myynti. Lisäksi on huomioitava, että yhden ison kalanjalostusta ja kalatukkukauppaa harjoittavan yrityksen liikevaihto sisältyy vähittäiskauppatoimialaan.

Suomen ammattikalastusrekisterissä oli vuoden 2009 lopussa merialueella 2077 ammatikalastajaa, joilla on saaliin ilmoitusvelvollisuus. Heistä vajaa kolmannes sai vähintään 30 % tuloistaan kalastuksesta. Toimialakatsaus koskee 279 merialueen ammattikalastusyritystä, joiden saaliin arvo oli tarkasteluvuonna yli 9 838 €. Sisävesikalastusyrityksistä ei ole käytettävissä taloudellisia tunnuslukuja. Katsaus kuvaa siten ensisijaisesti merikalastusyritysten ammattimaisinta osaa. Heidän osuutensa ammattikalastuksen saaliista on noin 90 %. Muidenkin toimialojen osalta tuloraja supistaa yritysten taloudellista tarkastelua rekisteröityjä yrityksiä pienempään määrään.

Pienten yritysten kannattavuutta koskevat tunnusluvut antavat todellisuutta myönteisemmän kuvan, koska pienyrittäjät eivät yleensä maksa itselleen palkkaa vaan ottavat tulonsa yrityksen tuloksesta. Tilastokeskus korjaa pienten yritysten tulosta laskennallisella palkkakorjauksella (noin 2 500 €/kk). Palkkakorjausta ei ole tässä katsauksessa otettu huomioon, koska kalatalouden toimialalla pääosa yrityksistä on kausiluonteisesti toimivia pienyrityksiä. Palkkakorjaus muuttaisi usean toimialan pienten yritysten taloudellisen tuloksen tappiolliseksi.

Viitteet

- Honkanen, A., Ahvonen, A. & Veneranta, L. 2010. Kalatalousbarometri 2010: yritysten taloudelliset näkymät. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä* 5/2010. 26 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2008. Kalajalosteiden tuotanto 2007. *Riista- ja kalatalous – Tilastoja* 6/2008. *Suomen Virallinen Tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous*. 27 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2010a. Ammattikalastus merellä 2009. *Riista- ja kalatalous – Tilastoja* 4/2010. *Suomen Virallinen Tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous*. 61 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2010b. Ammattikalastus sisävesillä 2008. *Riista- ja kalatalous – Tilastoja* 1/2010. *Suomen Virallinen Tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous*. 26 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2010c. Kalan tuottajahinnat 2009. *Riista- ja kalatalous – Tilastoja* 3/2010. *Suomen Virallinen Tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous*. 37 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2010d. Vesiviljely 2009. *Riista- ja kalatalous – Tilastoja* 5/2010. *Suomen Virallinen Tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous*. 26 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2010e. Kalan ulkomaankauppa 2009. *Riista- ja kalatalous – Tilastoja* 2/2010. *Suomen Virallinen Tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous*. 39 s.

Liite 1

Kalatalouden toimialojen yritysmäärät, henkilötyövuodet, tuotot ja jalostusarvo vuonna 2008.

Toimiala	Yrityksiä, kpl	Muutos v:sta 2007, %	Henkilöstö, htv	Muutos v:sta 2007, %	Tuotot, Milj. €	Muutos v:sta 2007, %	Jalostusarvo, Milj. €	Muutos v:sta 2007, %
Kalastus	279	20	286	88	24	12	13	31
Vesiviljely	187	-2	354	-2	62	4	18	-6
Jalostus	135	-8	674	74	160	7	33	16
Tukkukauppa	69	-1	459	-7	222	2	31	2
Vähittäiskauppa	123	-8	597	3	117	-5	24	11
Yhteensä	793	2	2370	20	584	2	119	9

Liite 2

Kalatalouden toimialojen kymmenen suurimman yrityksen osuus toimialan kokonaistuotoista vuosina 2002–2008.

Toimialan keskittyminen	Kymmenen suurimman yrityksen osuus toiminnan kokonaistuotoista, %						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kalastus	33	31	37	36	37	40	35
Vesiviljely	40	38	49	54	46	47	46
Jalostus	65	65	65	68	69	69	70
Tukkukauppa	78	83	85	82	83	78	82
Vähittäiskauppa	67	68	72	76	76	78	79

Liite 3.

Kalatalouden toimialojen laajuus, kannattavuus, investoinnit ja vakavaraisuus vuonna 2008 sekä muutos vuodesta 2007.

Taulukko 3.1. Kalastuksen laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2008 sekä muutos vuodesta 2007.

2008	KALASTUS														
	Isot troolarit			Pienet troolarit			Muu avomerikalastus			Rannikkokalastus			Kaikki yritykset		
Tunnusluvut	Kpl		Muutos,%	Kpl		Muutos,%	Kpl		Muutos,%	Kpl		Muutos,%	Kpl		Muutos,%
Toimialan laajuus	Kpl		Muutos,%	Kpl		Muutos,%	Kpl		Muutos,%	Kpl		Muutos,%	Kpl		Muutos,%
Yrityksiä	15		-6	18		-33	11		10	235		27	279		20
Aluksia	16		0	23		-23	14		40	235		27	288		20
Henkilöstö	57		-19	24		12	11		34	194		273	286		88
Toimialan kannattavuus	Milj. €	%	Muutos,%	Milj. €	%	Muutos,%	Milj. €	%	Muutos,%	Milj. €	%	Muutos,%	Milj. €	%	Muutos,%
Tuotot	12,2	100	-11	2,7	100	11	0,6	100	-14	8,2	100	59	23,8	100	7
Jalostusarvo	4,7	38	-19	1,5	55	19	0,3	47	-4	6,1	74	139	12,6	53	26
Käyttökate	1,7	14	-38	0,7	25	-30	0,1	17	-61	5,7	69	142	8,2	35	34
Nettotulos	0,1	1	-80	0,2	8	-61	-0,0	-0	-101	3,2	39	131	3,5	15	36
Toimialan investoinnit	Milj. €	%	Muutos,%	Milj. €	%	Muutos,%	Milj. €	%	Muutos,%	Milj. €	%	Muutos,%	Milj. €	%	Muutos,%
Nettoinvestoinnit	0,1	1	-89	0,1	2	-66	0,9	144	5894	2,0	24	84	3,1	13	18
Toimialan vakavaraisuus	%		Muutos,%	%		Muutos,%	%		Muutos,%	%		Muutos,%	%		Muutos,%
Omavaraisuus	25		-25	64		33	63		-10	62		24	38		1
Velkaantuneisuus	62		-5	31		-25	276		560	44		-46	68		-1
Keskiyrityksen kannattavuus	1000 €/ yritys	%	Muutos,%	1000 €/ yritys	%	Muutos,%	1000 €/ yritys	%	Muutos,%	1000 €/ yritys	%	Muutos,%	1000 €/ yritys	%	Muutos,%
Tuotot	815	100	-5	153	100	66	59	100	-22	35	100	25	85	100	-10
Jalostusarvo	312	38	-14	84	55	78	28	47	-13	26	74	88	45	53	6
Käyttökate	116	14	-34	39	25	6	10	17	-65	24	69	90	30	35	12
Nettotulos	10	1	-79	13	8	-42	-0	-0	-101	13	39	82	13	15	14

Omavaraisuusaste (omalla pääomalla rahoitetun omaisuuden osuus): yli 40 % hyvä, 20–40 % tyydyttävä, alle 20 % huono

Suhteellinen velkaantuneisuus (velat suhteessa liikevaihtoon): alle 40 % hyvä, 40–80 % tyydyttävä, yli 80 % huono

Taulukko 3.2. Vesiviljelyn laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2008 sekä muutos vuodesta 2007.

2008 Tunnusluvut	VESIVILJELY											
	Isot yritykset			Keskikokoiset yritykset			Pienet yritykset			Kaikki yritykset		
Toimialan laajuus	Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %	
Yrityksiä	19	0		75	-3		93	-2		187	-2	
Henkilöstö	172	-7		150	3		32	7		354	-2	
Toimialan kannattavuus	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Tuotot	36,1	100	-0	21,3	100	-2	4,1	100	6	61,5	100	-0
Jalostusarvo	10,8	30	-7	5,7	27	-17	1,1	27	27	17,7	29	-9
Käyttökate	4,6	13	-12	1,9	9	-51	0,8	19	75	7,2	12	-24
Nettotulos	3,5	10	-10	-0,2	-1	-111	0,3	7	141	3,6	6	-26
Toimialan investoinnit	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Nettoinvestoinnit	0,9	3	-29	1,0	5	-39	-0,3	-8	-123	1,5	2	-65
Toimialan vakavaraisuus		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %
Omavaraisuus		52	9		42	-3		33	27		46	8
Velkaantuneisuus		55	-8		77	16		136	-46		67	-8
Keskiryityksen kannattavuus	1000 €/ yritys	%	Muutos, %	1000 €/ yritys	%	Muutos, %	1000 €/ yritys	%	Muutos, %	1000 €/ yritys	%	Muutos, %
Tuotot	1898	100	-0	285	100	0	44	100	9	329	100	2
Jalostusarvo	570	30	-7	76	27	-15	12	27	30	94	29	-7
Käyttökate	241	13	-12	25	9	-50	8	19	78	39	12	-22
Nettotulos	184	10	-10	-2	-1	-112	3	7	142	19	6	-25

Omavaraisuusaste (omalla pääomalla rahoitetun omaisuuden osuus): yli 40 % hyvä, 20–40 % tyydyttävä, alle 20 % huono
 Suhteellinen velkaantuneisuus (velat suhteessa liikevaihtoon): alle 40 % hyvä, 40–80 % tyydyttävä, yli 80 % huono

Taulukko 3.3. Kalanjalostuksen laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2008 sekä muutos vuodesta 2007.

Tunnusluvut	KALANJALOSTUS											
	Isot yritykset			Keskikokoiset yritykset			Pienet yritykset			Kaikki yritykset		
	Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %	
Toimialan laajuus												
Yrityksiä	14	-7		54	-8		67	-8		135	-8	
Henkilöstö	459	214		186	-10		30	-16		674	74	
Toimialan kannattavuus	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Tuotot	124,7	100	4	31,2	100	-1	4,3	100	-14	160,1	100	3
Jalostusarvo	23,8	19	20	8,3	27	-4	1,4	32	-14	33,5	21	11
Käyttökate	7,0	6	176	3,0	10	-5	0,8	19	-7	10,8	7	65
Nettotulos	2,1	2	220	1,3	4	-4	0,4	10	21	3,9	2	52848
Toimialan investoinnit	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Nettoinvestoinnit	1,9	1	-45	1,0	3	33	0,2	4	-50	3,0	2	-32
Toimialan vakavaraisuus		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %
Omavaraisuus		19	1		39	2		5	-18		23	-0
Velkaantuneisuus		36	6		28	-10		60	-19		35	1
Keskiyrityksen kannattavuus	1000 €/ yritys	%	Muutos, %	1000 €/ yritys	%	Muutos, %	1000 €/ yritys	%	Muutos, %	1000 €/ yritys	%	Muutos, %
Tuotot	8905	100	12	578	100	9	64	100	-6	1186	100	12
Jalostusarvo	1698	19	28	154	27	5	21	32	-6	248	21	21
Käyttökate	501	6	196	56	10	4	12	19	1	80	7	79
Nettotulos	149	2	229	24	4	5	7	10	31	29	2	57555

Omavaraisuusaste (omalla pääomalla rahoitetun omaisuuden osuus): yli 40 % hyvä, 20-40 % tyydyttävä, alle 20 % huono
 Suhteellinen velkaantuneisuus (velat suhteessa liikevaihtoon): alle 40 % hyvä, 40-80 % tyydyttävä, yli 80 % huono

Taulukko 3.4. Kalatukkukaupan laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2008 sekä muutos vuodesta 2007.

2008												
KALATUKKUKAUPPA												
Tunnusluvut	Isot yritykset			Keskikokoiset yritykset			Pienet yritykset			Kaikki yritykset		
	Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %	
Toimialan laajuus												
Yrityksiä	7	0		28	0		34	-3		69	-1	
Henkilöstö	275	-7		166	-3		18	-29		459	-7	
Toimialan kannattavuus	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Tuotot	165,2	100	3	52,7	100	-14	3,7	100	-28	221,6	100	-2
Jalostusarvo	21,6	13	3	8,9	17	-10	0,8	22	-25	31,3	14	-2
Käyttökate	9,4	6	-3	2,9	5	-30	0,4	10	-34	12,7	6	-12
Nettotulos	4,8	3	-13	1,3	2	-43	0,1	3	-59	6,2	3	-23
Toimialan investoinnit	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Nettoinvestoinnit	2,2	1	5	0,5	1	4	0,1	3	-51	2,9	1	1
Toimialan vakavaraisuus		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %		%	Muutos, %
Omavaraisuus		41	5		41	12		28	-33		41	5
Velkaantuneisuus		20	-7		22	-5		57	61		21	-6
Keskiyrityksen kannattavuus	1000 €/yritys	%	Muutos, %	1000 €/yritys	%	Muutos, %	1000 €/yritys	%	Muutos, %	1000 €/yritys	%	Muutos, %
Tuotot	23601	100	3	1882	100	-14	109	100	-26	3211	100	-1
Jalostusarvo	3090	13	3	318	17	-10	24	22	-23	454	14	-1
Käyttökate	1344	6	-3	103	5	-30	11	10	-32	183	6	-11
Nettotulos	690	3	-13	46	2	-43	4	3	-57	91	3	-22

Omavaraisuusaste (omalla pääomalla rahoitetun omaisuuden osuus): yli 40 % hyvä, 20-40 % tyydyttävä, alle 20 % huono

Suhteellinen velkaantuneisuus (velat suhteessa liikevaihtoon): alle 40 % hyvä, 40-80 % tyydyttävä, yli 80 % huono

Taulukko 3.5. Kalaan erikoistuneen vähittäiskaupan laajuus, kannattavuus ja vakavaraisuus vuonna 2008 sekä muutos vuodesta 2007.

2008												
KALAN VÄHITTÄISKAUPPA												
Tunnusluvut	Isot yritykset			Keskikokoiset yritykset			Pienet yritykset			Kaikki yritykset		
Toimialan laajuus	Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %		Kpl	Muutos, %	
Yrityksiä	12	-8		50	-7		61	-8		123	-8	
Henkilöstö	467	8		108	-11		22	-4		597	3	
Toimialan kannattavuus	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Tuotot	94,9	100	-8	19,1	100	-11	2,7	100	-10	116,7	100	-9
Jalostusarvo	19,2	20	10	4,4	23	-6	0,8	29	5	24,4	21	7
Käyttökate	3,4	4	79	1,8	9	-8	0,6	21	3	5,8	5	32
Nettotulos	-0,2	-0	87	1,1	6	14	0,4	15	25	1,3	1	3518
Toimialan investoinnit	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %	Milj. €	%	Muutos, %
Nettoinvestoinnit	2,9	3	-61	0,5	2	31	0,1	3	-50	3,4	3	-56
Toimialan vakavaraisuus	% Muutos, %		% Muutos, %		% Muutos, %		% Muutos, %		% Muutos, %			
Omavaraisuus	27	41	26	141	44	84	28	52				
Velkaantuneisuus	28	-16	27	-18	50	-7	28	-16				
Keskiyrityksen kannattavuus	1000 €/yritys	%	Muutos, %	1000 €/yritys	%	Muutos, %	1000 €/yritys	%	Muutos, %	1000 €/yritys	%	Muutos, %
Tuotot	7908	100	-1	382	100	-4	44	100	-2	949	100	-1
Jalostusarvo	1600	20	20	88	23	1	13	29	13	198	21	15
Käyttökate	286	4	94	36	9	-0	9	21	12	47	5	42
Nettotulos	-14	-0	86	21	6	23	7	15	35	11	1	3796

Omavaraisuusaste (omalla pääomalla rahoitetun omaisuuden osuus): yli 40 % hyvä, 20-40 % tyydyttävä, alle 20 % huono

Suhteellinen velkaantuneisuus (velat suhteessa liikevaihtoon): alle 40 % hyvä, 40-80 % tyydyttävä, yli 80 % huono

JULKAISIJA

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Viikinkaari 4

PL 2

00791 Helsinki

Puh. 0205 7511, faksi 0205 751 201

www.rktl.fi